

Kongre Üzerine

Prof. Dr. Tacettin ATAMAN
Kongre Başkanı

Saygıdeğer Davetliler, Sayın Kongre üyeleri ve Meslektaşlarım. Kongremize katıldığınız için hepinize teşekkür ve saygılarımı sunarım.

1969 yılından bu yana, her iki yılda bir toplanmakta olan Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik Kongrelerinin bugün sekizincisine gelmiş bulunuyoruz. Bu yılki kongremize sunulmuş olan bildiri sayısı 23'tür. Bundan önceki kongrelerde ise, sırasıyla; 17, 30, 31, 27,30,22 ve 18 olmuştur.

Bu gibi bilimsel ve teknik kongrelerde, ülkemiz madenciliğinin güncel sorunları dile getirilmekte ve onlara çözüm bulmak amacı ile sorunlar genişlemesine ve derinlemesine irdelenmekte ve böylece uygulayıcılarımıza ışık tutmaya çalışılmaktadır. Bütün sorun uygulayıcı durumunda olan meslektaşlarımızın, bu yeni fikirleri benimsemeleri ve onları uygulamaya koymalarıdır. Bu hu-

susları ne dereceye kadar yerine getirdiğimizin kanıtlarına ise bugünkü madencilüğümüzün durumunu incelemekle elde edebiliriz:

Taşkömürü : E.K.i.'nin çalıştırmakta olduğu Zonguldak taşkömürü havzasının son 15 yıllık durumu, gerek üretim ve gerekse randıman ve maliyetler yönünden hiçte iç açıcı değildir, üretimde kazı ve yükleme daha çok insan gücü ile yapılmakta, uzun ayaklarda tahkimat ayak arınma paralel ağaç sarmalar, çatal direkler ve domuzdamları ile (bundan 50-60 yıl öncesi gibi) yapılmaktadır. Bu çok ilkel olan sistem gereği, kazı işlerini yapan kazmacı sayısından, çok fazla olan yardımcı sınıf işçileri sayısı ayak randımanını düşürmekte ve esasen kazı işleri ve oluklara doldurma işleri el ile yapıldığı için kazı randımanının çok düşük olması nedeniyle dahili (ocak içi) randımanı çok düşük olmaktadır. Unutulmalıdır ki işçinin kol gücü 2000 - 2500 TL/KWH ve elektrikli enerjinin birim fiyatı 5 - 6 TL/KWH dır. O halde ayaklarda çelik tahkimata geçilmesi ve bu sayede direktten arı bir kazı arını sağlanarak, arın mekanizasyonunun gün geçirilmeden yapılması gerekir.

Diğer yandan, az kalın ve ince kömür damarlarının da özel çelik tahkimat ile ve arından kömürün özel kazı makinalarıyla kazılarak üretilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Böylece bir ton kömürün maliyetinde en pahalı olan işçilik % 80'lerden hiç olmazsa % 40'lara düşürülmelidir. Boşta kalan işçiler yeni açılacak ocaklarda çalıştırılacak ve bu sayede yıllık üretim ve randımanlar artacak ve maliyetler düşürülerek işçilere ve mühendislere ücret ya da maaş zamları yapılabilecektir.

Ayrıca, direk sarfiyatı da en aza düşürülecek, dış ülkelerden zaman zaman yapılan maden direği ithaline gerek kalmayacak ve ormanlarımızda zorlanmayacaktır. Taşkömürü havzamızın bu duruma düşmesinin başlıca nedenleri de şunlardır :

— Son yirmi yılda gerekli düzeyde yatırımlar yapılmamıştır. Normal bir mekanizasyon düzeyine ulaşırsa bilinen mevcut rezervin her yıl % 1'ini üretmek mümkündür. Böylece yılda 14 milyon ton satılabilir kömür üretilebilir. Bugünkü üretimin 4 milyon ton olduğu ve $14 - 4 = 10$ milyon ton üretim artışının 10 yılda yapılabileceği varsayılırsa, yılda bir milyon ton üretim artışı için bugünkü para değeri hesaba katıldığında ve yılda bir ton kömür üretimi için gerekli yatırım miktarı 20 000 TL. kabul edildiğinde yılda yapılması gerekli yatırımın 20 milyar TL. olduğu görülür. Kanımca

bu yatırım kaçınılmazdır. Böylece yılda bir milyon ton satılabilir kömür üretim artışı beklenebilir.

— Yukarıdaki yatırımların yapılması için, gerekli genç mühendislerin ve teknisyenlerin Avrupa ve ABD'de en az 1,5-2 yıl, satın alınacak makina ve teçhizatı, uygulanacak işletme yöntemlerini öğrenmek üzere yetiştirilmelerini sağlamak ve böylece yeraltı mekanizasyonuna geçilebilmesini mümkün kılmak gerekir. Bu programda ince damarların çalışmasının en başta gelen sorun olduğu ve grizulu ocaklarda metan drenajı uygulanması da unutulmamalıdır.

Linyitler : TKİ Kurumuna bağlı işletmelerde - gerek yeraltı ve gerekse açık işletme ocaklarında . yıllık üretim ve randımanlar normal artışlar göstermiştir, bu da olumlu bir gelişmedir.

Metal Madenler : özel teşebbüse bağlı metal maden ocaklarında yıllık üretim miktarları az olduğu ve selektif üretim yapıldığı için yoğun bir mekanizasyon söz konusu olmamaktadır.

Devlet işletmelerinde ise, daha çok konsantratörlerde ve izabe tesislerinde zaman zaman sorun çıkmaktadır.

Bor, Kükürt ve Fosfat üretimleri : Bor üretimi, iç ve dış piyasa taleplerini karşılamasına karşın, kükürt ve fosfat üretimlerimiz iç taleplerimize bile yeterli olmamaktadır.

Bitümlü Grêler ve Şistler : Son beş yıl içinde ABD ve Kanada'da bitümlü gre ve şist yataklarından, açık ocaklar açılarak, günde 50 000 ton'dan az olmamak üzere, bitümlü kayalar üretilmektedir. Bu kayalar, kırılıp öğütülmekte ve özel işlemlere tabi tutularak ağır yağlar ve onlardan da petrol üretimi için yapılabilirlik projeleri yapılmış bulunmaktadır.

ülkemin bir kaç yöresinde rastlanmakta olan bu tip yatakların, mostra etüdüleri, sondaj aramaları ve jeofizik incelemeleri yapılarak, rezerv durumlarının belirlenmesi gerekir. Eğer bu durumların rezervleri ticari yönden yeterli bulunursa, bunların fizibilite etüdülerinin yapılması ve olumlu sonuç alındığı takdirde, önce bir pilot tesis kurulması gerekir. Bu pilot tesiste de olumlu sonuç alınırsa, ticari tesise gidilmelidir.

Bugünkü Koşullarda Yeraltı Kömür Ocaklarında Yapılabilir İvedi Uygulamalar :

- Sürülmekte olan lağımlarda paralel lağım delikleri (burn cut) sistemini uygulayarak, patlatmada gecikmeli elektrik kapsülleri kullanmak.
- Uzun ayaklarda ağaç sarmaları arına dik vurarak tahkimat yapmak.
- «Ef fondreur»li domuz damları kullanmak.
- Klavuz ve lağımlarda çelik saplamalar kullanmak.
- Ana yollarda çelik kavisli bağların arkasında betonarme kamalar kullanmak.
- Galeri ve klavuz sürerken yeni açılan tavan kısmı altına at-başı tipinde geçici tahkimat şeklini kullanmak.

özet olarak ocaklarda, teknolojinin yeniliklerini uygulamak ve her an ne gibi yenilikler yapılabileceğini kendi kendine sormak.

Sonuç : Şimdiye kadar yapılmış olan ve halen yapılmakta olan bu bilimsel ve teknik kongrelerde sunulmuş olan ve madencilliğimize ışık tutan 200 bildirinin yalnızca kongre kitaplarının sayfalarında kalmayıp, çeşitli maden işletmelerimizde uygulanmalarını temenni ederim.

Ayrıca, bu kongreyi düzenleyen Maden Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu üyelerine, Kongre Yürütme Kurulunda çalışanlara ve bildirilerini hazırlayıp sunmuş olan ya da olacak meslektaşlarıma kendim ve üyeler adına teşekkür eder, bu kongrenin Ülkemiz Madencilğine ve dolayısıyla Türk Ulusuna yararlı ve hayırlı olmasını diler, hepinizi saygı ile selamlarım.